PERSONALITATEA ŞI COMPORTAMENTUL VICTIMEI ÎN PROVOCAREA ACTULUI INFRACŢIONAL

Corina DANI

CZU: 343.988:343.232 corinadani86@gmail.com

The actuality of the subject: *Promoting the most important social values, protecting them and guaranteeing an effective procedure to remove the consequences of the attack are paramount tasks of contemporary society and the rule of law. Depending on the significance of the values harmed by the criminal phenomenon, manifested in various forms, the legislator establishes a different legal mechanism of social defense. At the same time, in order to ensure a peaceful climate, it is necessary to develop a complex scientific basis, which will provide solutions and methods to prevent and combat the phenomenon of crime.*

Actualitatea temei: Promovarea celor mai importante valori sociale, protecţia lor şi garantarea unei proceduri efective de înlăturare a consecinţelor produse prin atentare ce constituie sarcini primordiale ale societăţii contemporane şi ale statului de drept. În funcţie de însemnătatea valorilor lezate de fenomenul infracţional, manifestat în diverse forme, legiuitorul instituie un mecanism juridic diferit de apărare socială. Pornind de la ipoteza generală de lucru (victima infracţiunii în perspectiva ştiinţei criminologice şi cea juridico-penală), principalul ***scop al studiului*** este dezvoltarea nivelului cunoaşterii a personalităţii şi comportamentului victimei în provocarea actului infracţional.

Obiectivele specifice ale cercetării sunt: cunoaşterea aspectelor generale privind victima infracţiunii în contextul actual; cunoaşterea cadrului general al metodelor de analiză victimală; analiza metodelor victimologice în prevenirea criminalităţii; cunoaşterea aspectelor privind „semnătura" comportamentală a autorilor cu scop de a elabora strategii pentru reabilitarea psihologică a victimelor şi reducerea procesului de victimizare; identificarea limitelor victimizării şi a vulnerabilităţilor victimale.

Metodologia de cercetare a presupus utilizarea unei complexităţi de metode şi tehnici, bazate atât pe studiul bibliografic, dar şi empiric, având drept scop testarea şi validarea principalelor ipoteze ale cercetării. Metodele şi tehnicile de cercetare utilizate sunt cele generale, dar şi specifice domeniului ştiinţelor sociale. Se impune a se menţiona faptul că interdisciplinaritatea temei a făcut necesar apelul la metodele şi tehnicile generale şi specifice ale cercetării din zona ştiinţelor sociale.

Victima şi infracţiunea sunt noţiuni de raport. Dacă nu există infracţiune, atunci nu există nici victimă. Noţiunea de victimă există încă din Antichitate, când desemna acea fiinţă, fie ea om sau animal, care era sacrificată în cinstea unei zeităţi. Noţiunea de victimă îşi are originea în concepţiile religioase timpurii despre suferinţă, sacrificiu şi moarte [1]. Odată cu trecerea timpului şi dezvoltarea societăţilor, conceptul a evo-

luat ajungând până la multiplele sale sensuri din zilele noastre – victime ale războiului, ale terorismului, ale criminalităţii sau ale dezastrelor naturale. Lucrul care uneşte toate aceste sensuri ale noţiunii de victimă este faptul că tuturor acestor persoane li s-au provocat ori suferinţe, ori pierderi în urma unor acţiuni ale unor forţe exterioare lor şi care nu au putut fi controlate de ei [2]. Strâns legată de noţiunea de victimă este apariţia conceptului privind drepturile omului, care au apărut pentru prima oară în preocupările filosofilor iluminşti sub denumirea de „*jus naturalis*”. Fundamentarea şi extinderea noţiunii de drepturi ale omului au venit odată cu Revoluţia franceză şi americană şi a fost finalizată prin Declaraţia de independenţă a Statelor Unite din 1776.

Comportamentul provocator al victimei creează un mediu favorabil care încurajează făptuitorul să comită o infracţiune împotriva victimei. Şi în astfel de cazuri, comportamentul victimelor este întotdeauna legat de cauzalitate cu infracţiunea săvârşită. Un astfel de comportament se caracterizează prin comportamentul imoral al victimei, săvârşirea de acţiuni ilegale, de exemplu, folosirea violenţei împotriva potenţialului infractor, aducerea unei insulte grave asupra acestuia şi alte acţiuni provocatoare. Victimă poate fi considerată persoana căreia i-a fost cauzat un prejudiciu fizic (vieţii, sănătăţii şi libertăţii fizice), moral (umilirea cinstei şi demnităţii) sau material în urma acţiunilor altor persoane, comportamentului său, evenimentelor ori întâmplărilor nenorocite.

O altă problemă ar fi „*vinovăţia victimei*”. Noţiunea de vinovăţie, atunci când ea este atribuită victimei, nu trebuie identificată cu vinovăţia subiectului infracţiunii, în cazul victimei, prin vinovăţie concepem nu doar latura subiectivă a conduitei, ci comportamentul integral al victimei, adică atât aspectul obiectiv, cât şi cel subiectiv sunt privite în corelaţie. De asemenea, conceptul în discuţie presupune vinovăţia în sens larg, adică atât valenţele juridice, cât şi morale ale ei, şi care rezultă din aprecierea conduitei victimei. Vorbind despre „vinovăţia victimei” considerăm relevantă aducerea unui caz extrem de interesant din practica judiciară a Republicii Moldova (Arhiva Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova. Decizia din 04 iunie 2013).

Prin decizia menţionată, Colegiul penal atestă că repetarea situaţiilor, care provoacă stările afective negative, duce la acumularea afectului, care până la urmă, poate condiţiona explozia afectivă, ceea ce se poate deduce şi în cazul dat. Prin urmare, Colegiul penal conchide că prima instanţă corect a constatat că inculpatul a acţionat aflându-se în stare de afect, care a apărut în mod subit, provocată de acţiunile ilegale şi violente comise de victimă în privinţa lui, nu numai la momentul apariţiei conflictului în cauză, ci şi anterior, şi în mod repetat [3]. Deci, însemnătate juridico-penală are numai acel comportament al persoanei vătămate, prin care ea a provocat infracţiunea, adică comportamentul care a servit drept pretext, determinând motivele şi scopul infracţiunii. Acest comportament provocator poate fi ilegal sau imoral.

Rolul victimei în mecanismul actului infracţional este cel mai divers, variind de la unul pasiv până la altul activ.

Criminologul german Hans von Hentig, pe baza sintezei unor factori psihologici, biologici şi sociali, distinge 13 categorii de victime: 1. *victime tinere* [4]; 2. *victime vîrstnice* [5]; 3. *victime femei* [6]; 4. *consumătorii de alcool şi stupefiante* [7] *etc.*

Victimizarea individuală constă din componente personale şi situaţionale. Componenta personală a victimei individuale este capacitatea de a deveni victimă în virtutea anumitor calităţi inerente individului.

Recomandări: Un rol semnificativ în procesul luptei împotriva victimizării îl are profilaxia victimologică. Susţin următoarele categorii de servicii de suport oferite victimelor infracţiunilor: consilierea informaţională; consilierea psihologică; asistenţa juridică gratuită; compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracţiune.

Referinţe:

1. GLADCHI, Gheorghe. Victima în dreptul penal. În: *Revista de ştiinţe penale*. Anuar. anul II, 2006, pp.81-89.
2. BUJOR, Valeriu, BEJAN, Octavian. *Introducere în criminologie şi securitate criminologică*. Chişinău: Institutul de ştiinţe penale şi criminologie aplicată, 2013, pp.3-7.
3. Arhiva Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova. *Dosarul nr. 1ra-418/13*. Decizia din 04 iunie 2013.
4. MARDARI, Elena, CAZACU, Vasile, BORDENIUC, Valentina. Victimologia în agresivitatea sexuală prin prisma expertizei psihiatrico-legale. În: *Revista ştiinţifico-practică „Info-med"*, 2017, nr.1(29), pp.81-85.
5. BÎRGĂU, Mihai, RAILEAN, Daniela. *Personalitatea şi comportamentul persoanelor în vârstă – victime în cadrul mecanismului actului infracţional*. pp.299-304. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Personalitatea%20si%20comportamentul%20persoanelor%20in%20virsta_victime%20in%20cadrul%20mecanismului%20actului%20infractional.pdf
6. Studiul „*Asigurarea drepturilor victimelor on cazul infracţiunilor privind viaţa sexuală. Analiza practicii judiciare din Republica Moldova*". Centrul Internaţional pentru Protecţia şi Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada", 2017. http://lastrada.md/files/resources/3/raport_preview_RO_2.pdf
7. BOTESCU, George Mircea, MUNTEANU, Alexandra. *Aspecte victimologice ale consumului de droguri*. În: *Revista Criminologice, criminalistică şi penologie. Studii.* Societatea Română de Criminologice şi de criminalistică; Asociaţia procurorilor din România, 2016, nr.1-2, pp.77-104.

Recomandat
***Alina ŞAVGA**, dr., conf. univ.*